



23.9.2019

Valtionhallinnon kehittämisosasto
Jarmo Huotari

Hallituksen esitysluonnos Suomen itsenäisyyden juhlarahastosta annetun lain muuttamisesta, lausuntoyhteenveto

Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä toteaa esityksen vastaavan pitkälti Sitran hallinnon muutostarpeita. Sitran eduskuntayhteyden ja parlamentaarisen ohjauksen vahvistaminen näkyvät hallituksen esitysluonnoksessa. Itsenäinen hallintoneuvosto on myös tämän tavoitteen mukainen. Sdp pitää tärkeänä riittävän laaja-alaisesti parlamentaarisesti koottua hallintoneuvostoa. Myös yliasiamiehen valintatehtävän säilyminen hallintoneuvostolla on paikallaan. Joustavuus hallituksen valinnassa nähdään tarpeellisenä. Eduskuntaryhmä esittää harkittavaksi, tulisiko hallintoneuvoston puheenjohtajalla säätää olevan läsnäolo- ja puheoikeus hallituksen kokouksissa.

Hallituksen, hallintoneuvoston ja yliasiamiehen välisten suhteiden selkeyttämisehdotukset ovat tärkeitä. Yliasiamiehen poistaminen hallituksen kokoonpanosta nähdään oikeasuuntaisena toimenä. Myös ministeriöedustuksen muutosesityksiä pidetään hyväksyttävänä. Voimassaolevat säännökset ovat hämärtäneet Sitran omistussuhdetta ja antaneet tilaa toimivan johdon aseman ylikorostumiselle. Lausunnonantaja haluaa vahvistaa Sitraa nimenomaan eduskunnan alaisena instituutiona. Sitran yhteiskunnallinen arvo syntyy sen kyvystä viedä eteenpäin muutoshankkeita, jotka ovat eri osapuolia ja toimijoita yhteen kokoavia ja joiden osalta julkiselta tai yksityiseltä sektorilta ei löydy luontevaa vastuunkantajaa. Sitran toimintatavan on oltava otteeltaan muutosta ja keskustelua mahdollistava. Hankkeille, joissa sen oma toimijuus muutoksen tekijänä korostuu, tulisi ennalta varmistaa omistajan vahva tuki.

Sitran hallintoon liittyvän lakiuudistuksen rinnalla Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä kertoo odottavansa Sitralta myös muita käytännön toimia tavoitteiden saavuttamiseksi. Lausunnonantajan mukaan tulisi erillisessä prosessissa ajanmukaistaa myös Sitran lakisääteinen tehtävä. Yhteiskunnallisiin tarpeisiin vastaaminen edellyttää eriarvoisuuden vähentämisen sekä moniarvoisen demokraattisen yhteiskunnan ja oikeusvaltion vaalimisen nostamista taloudelliseen kasvuun, ekologisesti kestäväan kehitykseen, tehokkuuteen ja kilpailukykyyn liittyvien tehtävien rinnalle.

Perussuomalaisten eduskuntaryhmä katsoo Sitralle perustettavan oman hallintoneuvoston perustamisen olevan järkevää. Sitran toiminta on kokonsa puolesta merkittävää, ja sen toiminnot ja toimintatarkoitus poikkeavat oleellisesti pankkivaltuuskunnan työn pääsääntöisten kohteiden luonteesta.

Perussuomalaiset pitävät hallintoneuvoston jäsenille 8 a §:ssä ehdotettua palkkiorakennetta liian avokätisenä. Kokouspalkkioiden ohella maksettavan vuosipalkkion edellytyksenä on yleensä pidetty hallintoneuvoston jäsenten työskentelyä ja aiheeseen perehtymistä myös kokousten ulkopuolella. Perussuomalaiset edellyttää, että joko hallintoneuvoston jäseniltä edellytettävää työmäärää täsmennetään, tai vaihtoehtoisesti vuosipalkkiota leikataan.

Luonnoksen 9 §:n 8 kohdan mukaan hallintoneuvosto päättäisi yliasiamiehen vastuuvapaudesta hallituksen esityksestä. Perussuomalaiset katsoo, että luonnoksen ehdotus vähentäisi Sitran hallintoneuvoston valtaa suhteessa Sitran hallitukseen, ja samalla vähentäisi Suomen eduskunnan valtaa verrattuna Suomen hallitukseen. Perussuomalaisten mielestä tämä säännös pitäisi jättää ennalleen siten, että jatkossakin hallintoneuvosto pystyisi itsenäisesti olemaan myöntämättä vastuuvapautta yliasiamiehelle. Erityisesti tilanteessa, jossa Sitran toimintaa valvoisi uusi erillinen hallintoneuvosto, kunnollisia perusteita keventää hallintoneuvoston valtaa ei ole. Perussuomalaiset edellyttää, että kyseinen kohta luonnoksesta poistetaan ja 9 §:n 8 kohta jätetään ennalleen.

Keskustan eduskuntaryhmän mukaan esitysluonnos vastaa hyvin parlamentaarisen työryhmän linjaamaa tavoitetta vahvistaa Sitran rahaston parlamentaarista ja laaja-alaista ohjausta sekä johtamista ja toiminnallisiin tarpeisiin perustuvaa selkeää johtamisjärjestelmää. Parlamentaarisen edustavuuden kannalta on myös perusteltua kasvattaa hallintoneuvoston kokoa lakiluonnoksessa ehdotettuun 13 - 17 jäseneseen.

Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä pitää esityksen tavoitteita hyväksyttävänä. Se puoltaa myös oman, Suomen pankin pankkivaltuutetuista erillisen hallintoneuvoston perustamista Sitralle ja myös hallintoneuvoston jäsenten lukumäärän lisäämistä 13 - 17 jäseneseen. Lisäksi kannatetaan sitä, että yliasiamies ei enää jatkossa olisi Sitran hallituksen jäsen, vaan hallituksen johdon ja valvonnan alainen. Eduskuntaryhmä kannattaa myös sitä, että hallintoneuvosto edelleen valitsisi yliasiamiehen ja että hallintoneuvoston tehtäviä ja hallitusta koskevaa sääntelyä täsmennettäisiin siten, että ne ilmentävät hallituksen asemaa suhteessa yliasiamieheen. Myös hallituksen jäsenten Sitran toimintasuunnitteluun ja painopisteisiin liittyvä asiantuntemus saa kannatusta. Samalla lausunnonantaja korostaa laaja-alaisuutta hallituksen jäseniä nimitettäessä ja mainitsee tästä esimerkkinä akateemisen osaamisen sekä henkilöstön edustuksen hallituksen kokoonpanossa.

Ruotsalainen eduskuntaryhmä puoltaa ehdotusta, että Sitralle perustetaan oma, Suomen pankin pankkivaltuutetuista erillinen hallintoneuvosto. Eduskuntaryhmä pitää hallintoneuvoston kokoonpanon laajentamista tärkeänä siten, että se on riittävän laaja-alaisesti parlamentaarisesti koottu. Eduskuntaryhmä myös kannattaa ehdotusta, joka selkeyttää Sitran hallituksen ja yliasiamiehen suhteita. On tarkoituksenmukaista, että yliasiamies ei enää jatkossa olisi hallituksen jäsen, vaan toimisi esittelijänä ja olisi hallituksen johdon ja valvonnan alainen.

Kristillisdemokraattinen eduskuntaryhmä pitää esitystä kokonaisuutena kannatettavana. Hyvänä uudistuksena pidetään muun muassa sitä, että Sitralle perustetaan oma Suomen pankin valtuutetuista erillinen hallintoneuvosto ja siten vahvistetaan hallintoneuvoston toimintakykyä sekä erikoistumista Sitraa koskevien asioiden hoitamiseen. Vastaavasti hallintoneuvoston kokoonpanon laajentaminen sekä parlamentaarisen laajuuden vahvistaminen ovat lausunnon antajan mukaan kannatettavia uudistuksia. Lain perusteluihin eduskuntaryhmän mukaan voitaisiin tuki esitettyä tarkemmin määritellä parlamentaarinen laajuus esimerkiksi siten, että vähintään kolmen hengen eduskuntaryhmillä olisi vähintään yksi varsinainen paikka hallintoneuvostossa. Näin vältettäisiin epäselvät ja ennakoimattomat tulkinnot.

Lausunnon antoivat myös ulkoministeriö, oikeusministeriö, sisäministeriö, puolustusministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö, maa- ja metsätalousministeriö, liikenne- ja viestintäministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, ympäristöministeriö, tietosuojavaltuutetun toimisto, Suomen Pankki, Sitra ja Valtiontalouden tarkastusvirasto. Lisäksi Sitran henkilöstöyhdistys Sitranen ja vaaleilla valitut henkilöstön edustajat antoivat yhteisen lausuntonsa.

Sisäministeriö, puolustusministeriö, maa- ja metsätalousministeriö, liikenne- ja viestintäministeriö sekä ympäristöministeriö, ilmoittivat, ettei niillä ole huomautettavaa esitysluonnoksesta. Myös **tietosuojavaltuutetun toimisto ja Suomen Pankki** ilmoittivat, ettei niillä ole lausuttavaa esitysluonnoksesta.

Opetus- ja kulttuuriministeriö kannattaa esitysluonnoksessa esitettyjen muutosten tekemistä.

Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia ilmoitti, ettei se anna asiassa lausuntoa.

Ulkoministeriö pitää myönteisenä sitä, että säännösmuutokset laajentaisivat eri ministeriöiden edustajien osallistumismahdollisuuksia Sitran hallituksen työskentelyyn. Myös itsenäisen ja osaamisalueeltaan laajan hallintoneuvoston voidaan ulkoministeriön mukaan katsoa tukevan ja entisestään vahvistavan Sitran työtä sen yhteiskunnallisen tavoitteen ja tehtävien toteuttamisessa. Ministeriö pitää esitystä perusteltuna myös Team Finland -toiminnan ja Sitran välisen yhteistyön kannalta. Sitralle on tehtävä myös julkisen ja yksityisen sektorin kumppanuudessa (Public-Private Partnership, PPP) ja yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa erityisesti vientiin liittyvien asioiden osalta.

Oikeusministeriöllä ei ole huomautettavaa esityksen lähtökohdista. Oikeusministeriö kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, ettei lakiin ole ehdotettu otettavaksi säännöksiä hallintoneuvoston jäsenten kelpoisuudesta. Oikeusministeriön mukaan lakiehdotusta saattaisikin olla selvytyden vuoksi perusteltua täydentää perussäännöksillä siitä, että hallintoneuvostossa tulee olla edustettuna riittävä rahoituksellinen asiantuntemus ja muu perehtyneisyys Sitran toimintaan.

Työ- ja elinkeinoministeriö pitää esitystä kannatettavana sekä korostaa Sitran ja työ- ja elinkeinoministeriön vahvaa linkkiä, yhteisiä painopistealueita ja pitkää hyvää yhteistyötä. Ministeriö ilmaisee myös jatkossa olevansa kiinnostunut osallistumisesta Sitran hallitustyöskentelyyn.

Sitra pitää muutosesitystä ja sen mukaista siirtymäsäännöstä sisällöltään ja tavoitteiltaan hyväksyttävänä. Sitran mukaan parlamentaarisen Sitra-työryhmän loppuraporttiin sisältyvät maininnat turvata Sitran riittävä asiallinen riippumattomuus, objektiivisuus, avoimuus ja pitkäjänteisyys sekä tulevaisuusorientoituneisuus, suhteessa esimerkiksi ns. päivänpoliittisiin kysymyksiin sekä rajattuihin tilanesidonnaisiin teemoihin ovat tärkeitä ja olennaisina taustaseikkoina määritettäessä Sitran oikeudellista asemaa ja uudistettaessa sen pohjalta Sitran hallintorakennetta lakiehdotuksessa mainitulla tavalla.

Sitra lausuu myös, että Sitran nykyisen hallituksen toimikausi päättyy 31.12.2020. Tämän vuoksi hallituksen jäsenten valintamenettelyä muutettaessa on huomioitava, että valintamenettely ajallisesti voidaan toteuttaa ennen toimessa olevan hallituksen toimikauden päättymistä ja näin varmistaa, että Sitralla kulloinkin on toimivaltainen hallitus.

Sitra ehdottaa yliasiamiehelle kirjattavaksi läsnäolo- ja puheoikeuden myös hallintoneuvoston kokouksissa, kuten esitetään hallituksen kokousten osalta lakiehdotuksen 12 §:ssä. Sitra ehdottaa lisättäväksi perusteluihin maininnan siitä, että hallitus valmistelee Sitran työjärjestyksen mukaan jo nyt hallintoneuvoston käsittelemät asiat. Sitra esittää edelleen, että hallituksen jäsenten ja sen ministeriöiden edustamien jäsenten valinnasta säädettäisiin yksityiskohtaisemmin siten, että ennen valintaa tehtäisiin erillinen päätös edellä mainittujen valittavien lukumäärästä.

Mikäli laki tulisi voimaan 1.1.2020 lukien, ei yliasiamies tuon jälkeen enää olisi hallituksen jäsen. Sitran mukaan nykyisen Sitra-lain 11 §:n hallituksen päätösvaltaisuusäännöstä ei tarvitsisi voimaantulosäännöksellä muuttaa väliaikaisesti, vaikka jäsenmäärä vähenisi yhdellä vuoden 2020 ajaksi.

Valtiontalouden tarkastusvirasto (jäljempänä *VTV*) esittää että lakiehdotuksen yksityiskohtaisissa perusteluissa esitetyistä hallintoneuvoston jäsenten valintakriteereistä keskeisimmät lisättäisiin lain 8 §:ään. *VTV* esittää edelleen, että säädettäessä Suomen pankista erillisen hallintoneuvoston perustamisesta samalla säädettäisiin myös Sitran tilintarkastajista, kuten asiasta on säädetty Suomen Pankista annetussa laissa. *VTV* ehdottaa vielä, että Sitran hallinto- ja johtamisjärjestelmään lisättäisiin ulkoista arviointia ja tuloksellisuustarkastusta koskevat säännökset.

Sitran henkilöstöyhdistys Sitranen ja vaaleilla valitut henkilöstön edustajat (jäljempänä *henkilöstö*) ovat yhteisessä lausunnossaan todenneet, että Sitran henkilöstö organisaation tärkeimpänä voimavarana voidaan tulevaisuudessa ottaa entistä paremmin käyttöön mahdollistamalla Sitran henkilöstön osaamisen monipuolisempi hyödyntäminen Sitran hallinnossa. Henkilöstö on lausunnossaan toistanut lakimuutosta valmistelleen parlamentaarisen työryhmän loppuraporttiin kirjatun lausuman Sitran hallituksen velvollisuudesta päättää menettelytavoista henkilöstön riittävän osallisuuden ja vaikutusmahdollisuuksien turvaamisesta hallituksen työskentelyssä.

Henkilöstö esittää myös lakiehdotuksen 10 §:ään lisättäväksi uuden momentin:

Sitran henkilöstö valitsee vaaleilla keskuudestaan edustajan, jolla on läsnäolo- ja puheoikeus hallituksen kokouksissa lukuun ottamatta nimitysasioita.

Henkilöstö viittaa asiassa myös vastaavaan säännökseen Innovaatorahoituskeskus Business Finlandista ja Business Finland -nimisestä osakeyhtiöstä annetun lain (1146/2017) 6 §:ssä.